

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ח, 2018
מספר השאלון: 29281
נספחים: נספח לשאלה 7 (כרזה)
נספח לשאלה 8 (כרזה)

היסטוריה דתי

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	—	(10×4)	—	40 נקודות
פרק שני	—	—	(15×1)	—	15 נקודות
פרק שלישי	—	חלק ראשון	(11×1)	—	11 נקודות
	—	חלק שני	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	—	(10×1)	—	10 נקודות
			סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

שים לב:
המשך הבחינה בעמוד הבא.

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. האידאולוגיה של הסוציאליזם התגבשה באירופה בסוף המאה ה-19.
הסבר מה היה הרקע החברתי-כלכלי שהביא לצמיחתה של אידאולוגיה זו.
הסבר מה הציעו שניים מן הזרמים הסוציאליסטיים כדי להתמודד עם המציאות החברתית-כלכלית בתקופה זו (הצעה אחת לכל זרם, סך הכול – שני הסברים).
2. בחר באחת מן התנועות לתיקונים בדת שלמדת עליה: תנועת הרפורמה או התנועה השמרנית (הפוזיטיבית-היסטורית).
הצג את התפיסה של התנועה שבחרת בנוגע לקיום המצוות בעולם המודרני, ו**הסבר** כיצד תפיסה זו באה לידי ביטוי בשתי פעולות שנקטה תנועה זו.
הצג את התפיסה של אחד הזרמים האורתודוקסיים שלמדת עליו בנוגע לחיים דתיים בעולם המודרני.
3. תוכנית בזל היא המצע של התנועה הציונית, ומבטאת את חזונו של בנימין זאב הרצל.
בתוכנית כתוב: "הציונות שואפת להקים בית מולדת לעם ישראל בארץ-ישראל, המובטח לפי משפט הכלל".
הצג שתי פעולות של התנועה הציונית עד כינון המנדט הבריטי שנועדו לקדם תוכנית זו.
הסבר כיצד הצהרת בלפור, שניתנה לראשי התנועה הציונית בשנת 1917, הגשימה את החזון של הרצל.
4. בציבור הדתי היו שתמכו בתנועה הציונית והיו שהתנגדו לה.
ציין שתי קבוצות דתיות שאחת מהן תמכה בתנועה הציונית והאחרת התנגדה לתנועה הציונית.
הצג שני נימוקים לעמדה של כל אחת מן הקבוצות שצינת (סך הכול – ארבעה נימוקים).
5. אנשי העלייה הראשונה ראו ביישוב הישן חברה מיושנת, ולא מתחדשת.
הצג שני מאפיינים של היישוב הישן שעליהם התבססה ביקורת זו.
הצג שתי תמורות (שינויים) שחלו ביישוב הישן הסותרות את הביקורת של אנשי העלייה הראשונה.
6. האכזבה של הערבים מן המדיניות של בריטניה בארץ-ישראל במהלך שנות השלושים הביאה לפרוץ מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט. גם היהודים התאכזבו מן המדיניות של בריטניה בתקופה זו.
הסבר סיבה אחת לאכזבה של הערבים וסיבה אחת לאכזבה של היהודים מן המדיניות של בריטניה, מראשית שנות השלושים ועד פרוץ המאורעות (סך הכול – שתי סיבות).
הצג שתי תגובות של השלטון הבריטי למאורעות תרצ"ו-תרצ"ט: תגובה אחת במישור ה**צבאי** ותגובה אחת במישור המדיני.

פרק שני (15 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-8.

7. נאציזם

בנספח לשאלה 7 מוצגת כרזה שפרסמו הנאצים בזמן הפלישה של גרמניה לברית המועצות הקומוניסטית (בולשביקית) במלחמת העולם השנייה.

א. **הצג** עיקרון אחד של האידאולוגיה הנאצית, שבא לידי ביטוי בכרזה. הסבר על פי שני רכיבים מן הכרזה כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בכרזה. (8 נקודות)

ב. **ציין** קרב אחד במלחמת העולם השנייה שסימן נקודת מפנה בלחימה נגד הגרמנים (משנת 1942 ואילך), **והסבר** מדוע קרב זה נחשב לנקודת מפנה במלחמה. (7 נקודות)

8. העלייה הגדולה לאחר קום המדינה

א. **א. בעשור הראשון** להקמתה, עלו למדינת ישראל יהודים רבים מרחבי העולם.

הצג גורם אחד לעלייה הגדולה מארצות האסלאם, וגורם אחר לעלייה הגדולה מארצות אירופה בתקופה זו (סך הכול – שני גורמים). (7 נקודות)

ב. בנספח לשאלה 8 מוצגת כרזה. כרזה זו פורסמה כדי לקדם את מדיניות כור ההיתוך. **הצג** את מדיניות כור ההיתוך.

ציין מהו המסר של הכרזה, **והסבר** על פי שני רכיבים מן הכרזה כיצד המסר שציינת בא לידי ביטוי בכרזה. (8 נקודות)

פרק שלישי

חלק ראשון (11 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 9-10.

9. הצג שתי דרכים שסייעו לנאצים לבסס את שליטתם בגרמניה במהלך שנות השלושים.

הצג שני צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בגרמניה בתקופה זו.

10. לאחר מלחמת העולם השנייה נאלצו ניצולי השואה להיאבק על שיקומם וחירותם.

הצג שתי דוגמאות למאמצי השיקום של ניצולי השואה במחנות העקורים.

הצג שני קשיים בתהליך ההעפלה של ניצולי השואה לארץ־ישראל.

חלק שני (24 נקודות)

למוחרת טקס הכרזת העצמאות (ה באייר, תש"ח) נאם מנחם בגין, מפקד האצ"ל, בשידור רדיו של תחנת האצ"ל "קול ציון הלוחמת".

בקטע שלפניך מוצגים חלקים מנאומו. קרא את הקטע, וענה על שתיים מן השאלות 11-13.

אזרחי המולדת העברית, חיילי ישראל, נוער עברי, אחיותי ואחיי בציון,

מקץ שנים רבות של מלחמה במחתרת, של רדיפות ועינויים, עינויי גוף ונפש, מתייצבים לפניכם המורדים במלכות הרשע [בריטניה] כשברכת הודיה בפיהם ותפילה למרום בליבם. הברכה היא זו שאבותינו בירכו ביום חג ומועד, הברכה היא זו ששפתותיהם דובבו [מלמלו] על פרי חדש [...]

שלטון השעבוד של בריטניה בארץ מולדתנו הוכה, עורער, פוּרַר וסולק. קמה, תוך מלחמת דמים [...] מדינת ישראל. נסללה הדרך לשיבת ציון המונית. הונח היסוד – רק היסוד הונח – לעצמאות עברית ממשית. נסתיים שלב אחד – רק שלב אחד – של מלחמת השחרור העברית, שמטרתה הנצחית להחזיר את עם ישראל – את עם ישראל כולו – לארץ מְכוֹרְתוֹ [מולדתו], ולהחזיר את ארץ־ישראל: את ארץ־ישראל כולה – לְעָמָהּ, בְּעָלֶיהָ.

ואם נזכור, כי הדבר קם והיה בעצם תקופת ההשמדה הטוטלית של היהודי באשר הוא יהודי [...] הזכות בידינו והחובה עלינו להודות, מתוך הכנעת לב, לצור ישראל וגואלו על הניסים והנפלאות שעשה עמנו בזמן הזה – כמו בימים ההם. [...] קשה היה להקים את מדינתנו. אבל יהיה עוד יותר קשה לקיים את מדינתנו. סבובו גויים גם סבובנו, והם רוצים להכחידנו מגוי. [...] על כן עומדת מדינתנו בת־יום בלהבות מלחמה. על כן יסוד ראשון לקיום חירותנו הוא הניצחון, הניצחון המלא במלחמה המשתוללת עתה בכל רחבי הארץ. [...] אולם גם לאחר שנצח במערכה הזאת – ואנו ננצח בה – יהיו דרושים מאמצים עליונים כדי לקיים את עצמאותנו, כדי לשחרר את מולדתנו. [...]

לקיום מדינתנו ולשחרור מולדתנו תהא דרושה לנו גם מדיניות חוץ נבונה. [...] עלינו לטפח יחסי הבנה וידידות עם הָעָם האמריקני הגדול. [...]

עלינו לקיים ולטפח יחסי הבנה וידידות עם עמי ברית המועצות [...] ואנחנו לעולם לא נשכח, כי הצבא הרוסי המנצח הציל מאות אלפי יהודים מציפורניהן של חיות הטרף הנאציות. לעולם לא נשכח, כי בעמוד עמנו מול פרשת הדרכים ההיסטורית, הושיטה לו ברית המועצות יד עוזרת, וסייעה לו לעלות על דרך העצמאות. [...]

הארגון הצבאי הלאומי [האצ"ל] נוטש את המחתרת בגבולות המדינה העברית העצמאית. [...] עתה קם, לפי שעה בחלק של המולדת, שלטון עברי. ובחלק זה של המולדת, בחלק המשוחרר, בחלק שבו ישלוט החוק העברי – והוא החוק היחידי החוקי בארץ זו – אין צורך במחתרת עברית. במדינת ישראל נהיה חיילים ובונים. לחוקיה נִשְׁמָע, כי חוקינו הם. ואת ממשלתה נִכְבֵּד, כי ממשלתנו היא. [...]

מדינת ישראל קמה. אך נזכור כי המולדת עדיין לא שוחררה. [...] המולדת היא שְׁלָמוֹת. הניסיון לְבַתְּרָה לגזרים [לחלק אותה] הוא לא רק ניסיון נפשע, הוא גם ניסיון נִפְל [שייכשל]. המולדת היא שלמות היסטורית וגאוגרפית. מי שאינו מכיר בזכותנו למולדת כולה, אינו מכיר גם בזכותנו לְשִׁטָּח מְשֻׁטָּחָהּ. [...] כי חוק עולם הוא: אם עובר קו מפריד בין מדינת הלאום לבין מולדתו, אחת דתו של הקו המלאכותי להיעלם. המדינה תכסה את המולדת. המולדת תהיה מדינתנו.

(שים לב: השאלות בעמוד הבא.)

ענה על שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה – 12 נקודות).

11. על פי הקטע, ציין מהו הרגש שבא לידי ביטוי בדבריו של מנחם בגין בנוגע להכרזת העצמאות, והסבר מדוע הרגיש כך.
על פי מה שלמדת הסבר סיבה אחת להתנגדות של אישים שונים ביישוב, ובהם זאב ז'בוטינסקי, להצעת החלוקה של
ועדת פיל (1937).
הסבר כיצד השפיעה התנגדות זו על תפיסתו של מנחם בגין, כפי שהיא באה לידי ביטוי בנאומו. בסס את דברך על הכתוב.
12. על פי מה שלמדת, הצג דוגמה אחת ליחסים הרעועים (גרועים) בין ארגון האצ"ל, שבראשו עמד בגין, ובין הנהגת היישוב
היהודי בתקופת המנדט.
על פי הקטע, הסבר את התפנית שחלה בעמדה של בגין כלפי ההנהגה היהודית בארץ-ישראל.
13. בנאומו תמך בגין בטיפוח יחסי ידידות בין ישראל ובין ברית המועצות, בין השאר בזכות תמיכת ברית המועצות בהחלטת
האו"ם בכ"ט בנובמבר.
על פי מה שלמדת, הצג נימוק אחד שהביא נציג ברית המועצות, אנדרי גרומיקו, לתמיכת ארצו בהחלטת האו"ם, והצג
את האינטרס של ברית המועצות לתמוך בהקמת מדינת ישראל.
על פי הקטע, הצג סיבה אחת נוספת לתמיכתו של בגין ביחסי ידידות בין ברית המועצות ובין ישראל.

פרק רביעי (10 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 14-15.

14. לפניך רשימה של אישים ששילבו בתפישותיהם מסורת וחידוש: משה מנדלסון, הרב יהודה אלקלעי,
הרב צבי הירש קלישר, הרב יחיא קאפח, הראי"ה קוק.
בחר באחד מן האישים האלה, והצג את הרקע ההיסטורי שהניע אותו לשלב חידושים בתפישותיו.
הצג פעולה אחת שעשה האיש כדי לקדם את תפישותיו.
ציין מסר או ערך שאתה לומד ממורשתו של האיש. נמק את דעתך.
15. ב-12 במאי 1948, התנהל ביזמתו של דוד בן גוריון דיון סוער במנהלת העם בשאלה אם להכריז על מדינה יהודית
עצמאית מייד עם סיום השלטון הבריטי בארץ-ישראל או אם לדחות את ההכרזה למועד מאוחר יותר.
הסבר את העמדה של המתנגדים להכרזת העצמאות מיד עם סיום השלטון הבריטי בארץ-ישראל.
ציין מה הייתה ההחלטה הסופית שהתקבלה ברוב קולות בדיון זה.
לו היית חבר במנהלת העם באותה התקופה, מה היית חושב על האופן שניהל בן גוריון את הדיון?
נמק את תשובתך.

בהצלחה!